

bijlage

Afwegingskader vermogenstoetsuitzonderingen

Bijlage nummer	1
Horend bij	Afwegingskader vermogenstoetsuitzonderingen
Datum	12 juni 2024
Contactpersoon	Persoonsgegevens (SZW)

Er wordt negatief geadviseerd over verzoeken voor nieuwe vermogensuitzonderingen in de volgende gevallen:

- het verzoek vraagt een vermogensuitzondering voor toeslagen en/of Wlz/Wmo 2015 voor een bedrag lager dan €10.000. Als het bedrag door Dienst Toeslagen wordt uitgekeerd binnen de hersteloperatie toeslagen kan hiervan worden afgeweken. Voor de Participatiewet geldt vanwege de lagere vermogensgrenzen geen minimumbedrag; of
- de uitkering leidt er niet toe dat mensen een vermogensgrens overschrijden (bijvoorbeeld bij kwijtschelding van schulden); of
- het verzoek betreft een bedrag dat een gebonden bestemming heeft en niet vrij besteedbaar is en voor de eerstvolgende peildatum wordt uitgegeven; of
- het verzoek betreft een periodieke of inkomensvervangende vergoeding en is geen eenmalige uitkering.

Als een verzoek niet onder de bovenstaande gevallen valt, kan positief worden geadviseerd over een verzoek. Hierbij worden de volgende criteria afgewogen, waarbij in onderstaande situaties een positief advies in de rede ligt:

- het bedrag is uitgekeerd als tegemoetkoming voor verwijtbaar handelen van de overheid (voorkomen vestzak-broekzak).
- door de uitkering neemt het vermogen van de ontvanger toe ten opzichte van de situatie zonder de schadeveroorzakende gebeurtenis. Dit is in ieder geval zo als de uitkering (deels) is uitgekeerd als genoegdoening voor immateriële schade. Als louter geleden materiële schade wordt vergoed, is geen sprake van een vermogenstoename en is in principe geen uitzondering nodig.
- het eventuele verlies aan voorzieningen dat ontstaat door toename van het vermogen is beargumenteerd niet verdisconteerd in de uitkering van het bedrag.

Toelichting

Algemeen

- Vermogensuitzonderingen zijn er om in bepaalde situaties vermogen vrij te stellen van de vermogenstoets in de Participatiewet, toeslagen en de eigen bijdrage in de Wlz/Wmo beschermd wonen. Voorbeelden zijn vergoedingen naar aanleiding van ingrijpende gebeurtenissen, zoals oorlog, nationale rampen of (ernstig) overheidsfalen.
- De lijsten met uitzonderingen worden echter steeds langer en onoverzichtelijker. Dit levert veel werk op voor de uitvoering en kan op termijn zelfs tot onwerkbaar situaties leiden.
- Ook vanuit het perspectief van de burger is het belangrijk om te erkennen dat een overmatige verscheidenheid aan vermogensuitzonderingen niet wenselijk is. Deze wildgroei kan leiden tot verwarring en frustratie onder burgers, wat resulteert in een gebrek aan begrip en mogelijk zelfs het vermijden van vermogensuitzonderingen.
- Daarom heeft de interdepartementale werkgroep vermogensuitzonderingen aangegeven dat het wenselijk is om een afwegingskader op te stellen waarin duidelijk is opgenomen welke gevallen wel en niet in aanmerking komen voor een vermogensuitzondering. Hiermee kunnen uitlegbare adviezen worden uitgebracht, en worden nieuwe verzoeken gelijkwaardig en rechtvaardig behandeld.
- De werkgroep heeft het kader voorlopig aangenomen als richtinggevend instrument. De ministerraad geeft akkoord op nieuwe uitzonderingen, dus is het voorstel dit afwegingskader ook door de ministerraad vast te leggen, zodat deze nadien in de praktijk gebruikt kan worden en op de KCBR-website kan worden gepubliceerd, wat het aanvraagproces voor nieuwe uitzonderingen stroomlijnt.

Harde criteria

- De meeste huidige vermogensuitzonderingen betreffen bedragen boven de €10.000. Het uitzonderen van kleine bedragen is voor Dienst Toeslagen en het CAK onwenselijk gegeven de uitvoeringslast en de relatief hoge vermogensgrens bij toeslagen (t.o.v. bijstand). Lage bedragen leiden minder snel tot het overschrijden van deze vermogensgrenzen (zie ook onder Toelichting). Daarom wordt voorgesteld om voor nieuwe vermogensuitzonderingen voor toeslagen en Wlz/Wmo 2015 een ondergrens te hanteren van €10.000. Voor bedragen boven deze grens geldt dat het aannemelijk is dat een begunstigde de vermogensgrens kan overschrijden. Gegeven de disproportionele uitvoeringslasten wordt aan burgers met een vermogen dat dicht op de vermogensgrens ligt gevraagd rekening te houden met de omvang van hun vermogen op de peildatum.
- Van de ondergrens kan worden afgeweken als door Dienst Toeslagen zelf is uitgekeerd in het kader van de hersteloperatie toeslagen. Aan gedupeerden van de toeslagenaffaire is gecommuniceerd dat uitbetalingen in het kader van de hersteloperatie niet ten koste gaan van hun toeslagen. Daarom wordt voor deze uitkeringen het minimumbedrag niet gehanteerd.
- Uitkerende instanties die een verzoek doen voor een vermogensuitzondering voor een laag bedrag worden gewezen op de

wenselijkheid rekening te houden met de peildatum (1 januari) waarop het voor toeslagen relevante vermogen wordt vastgesteld.

- Daarnaast is de context een factor. Als de uitkering is gedaan ter kwijtschelding van bestaande schulden en het zeer onwaarschijnlijk is dat hierdoor een vermogensgrens kan worden overschreden, hoeft geen uitzondering te worden gemaakt.
- Vanuit burgerperspectief kan het werken met verschillende lijsten met uitzonderingen als verwarrend worden ervaren. Echter, gezien de relatief lage vermogensgrens in de Participatiewet (t.o.v. toeslagen) is het belangrijk om voor kleine bedragen wel een vermogensuitzondering te kunnen maken voor de Participatiewet. Bovendien is het door het grote verschil in de vermogensgrenzen niet mogelijk dat door het uitkeren van een laag bedrag tegelijkertijd de vermogensgrens van de Participatiewet en die van toeslagen wordt overschreden. Hierdoor is bijna uitgesloten dat een burger recht op bijstand behoudt vanwege een gemaakte vermogensuitzondering en tegelijkertijd toeslagen verliest door het ontbreken van een vermogensuitzondering voor toeslagen c.q. een hogere eigen bijdrage moet betalen voor de Wlz-Wmo 2015.
- Nagenoeg alle huidige vermogensuitzonderingen betreffen vrij besteedbare bedragen (zonder gebonden bestemming), die eenmalig (dus niet periodiek) zijn uitgekeerd. Omwille van de consistentie van vermogensuitzonderingen is het wenselijk deze criteria als eis voor nieuwe vermogensuitzonderingen te hanteren. Bedragen met een gebonden bestemming die voor de peildatum moeten worden uitgegeven blijven niet lang in het vermogen. Een uitzonderingsverzoek voor een periodieke vergoeding zou regelmatig moeten worden bijgewerkt, wat vanuit burger- en uitvoeringsperspectief onwenselijk is, terwijl de noodzaak van inkomensondersteuning bij het ontvangen van periodieke vergoedingen minder groot is.
- Ook inhoudelijk is er geen noodzaak/meerwaarde om vermogens uit te zonderen waarvan de verwachting (en bedoeling) toch is dat deze worden uitgegeven.

Zachte criteria

- De reden achter het instrument vermogensuitzondering is dat bepaalde vermogenstoenames naar hun aard geen consequenties dienen te hebben voor sociale voorzieningen. Bij deze uitzondering passen primair gevallen waarbij de overheid zelf verwijtbaar heeft gehandeld en daarvoor een vergoeding uitkeert (een vermogensuitzondering voorkomt vestzakbroekzak perceptie), en secundair andere schrijnende gevallen. Een eerste beoordeling van schrijnendheid zal per aanvraag moeten plaatsvinden, in het licht van de bestaande uitzonderingen. Voor het beoordelen van schrijnendheid zijn geen vastomlijnde criteria op te stellen. Tot die conclusie is eerder ook het Topberaad Inkomensondersteuning gekomen.
- De meeste vermogensuitzonderingen betreffen tegemoetkomingen of uitkeringen met een immateriële schadecomponent. Zuiver immateriële schadevergoedingen worden al als categorie in zijn geheel uitgezonderd voor toeslagen (niet voor Participatiewet). Zuiver materiële schadevergoedingen zijn een vergoeding voor vermogen dat er in principe

ook was geweest zonder de schadeveroorzakende gebeurtenis. Met de schadevergoeding wordt men immers enkel gecompenseerd voor de geleden schade. Wanneer het vermogen van de ontvanger niet *toeneemt*, maar enkel eerder gemaakte materiële kosten worden vergoed is een vermogensuitzondering niet logisch.

- Als de uitkerende instantie het mogelijke toeslagverlies zelf in de uitkering verdisconteert heeft of kan verdisconteren, komt dit bedrag niet in aanmerking voor een vermogensuitzondering. Dit is in het verleden bijvoorbeeld gebeurd ten aanzien van toeslagen bij het dossier Q-koorts en bij de start van de hersteloperatie in Groningen.

Overig

- Dit kader is bedoeld voor nieuwe aanvragen voor vermogensuitzonderingen en geldt voor toeslagen, de Participatiewet en de Wlz/Wmo 2015. Oude en reeds door de ministerraad goedgekeurde vermogensuitzonderingen worden niet geraakt door het kader en blijven bestaan (vertrouwensbeginsel). Sinds 2021 worden vermogensuitzonderingen geharmoniseerd voorgelegd aan de MR.
- De afgelopen jaren is het gebruik van vermogensuitzonderingen flink toegenomen. Zo bestonden er in 2012 nog slechts 15 uitzonderingen voor toeslagen. Inmiddels is dat aantal opgelopen tot 27 (wanneer de vele verschillende uitzonderingen in het kader van de hersteloperatie toeslagen als één uitzondering geteld worden). Voor andere regelingen is dit vergelijkbaar. Nota bene: voor de vermogenstoets op de peildatum 1 januari 2025 zijn tot nu toe inmiddels vier nieuwe uitzonderingen, geharmoniseerd, goedgekeurd.
- Dienst Toeslagen en het CAK geven aan dat het maken en uitvoeren van vermogensuitzonderingen veel werk oplevert. Voor toeslagen moeten verzoeken handmatig verwerkt worden, wat ongeveer 2 uur per verzoek kost. Daarvoor moet extra fte voor vrijgemaakt worden. Daarnaast gaat er nog (beperkte) capaciteit naar het inrichten van de website, het formulier en het aanpassen van handboeken.
- Voor gemeenten geldt dat inkomensconsulenten die bijstandsaanvragen goedkeuren met steeds meer vermogensuitzonderingen rekening moeten houden.
- Daarnaast zit de uitvoeringslast vooral aan de burgerkant en de communicatie/uitlegbaarheid: hoe langer de lijst, hoe moeilijker te doorgronden (geldt het ook voor mijn partner, voor hoe lang dan? En welk deel van het bedrag?) en hoe onvoorspelbaarder voor een burger (waarom het ene bedrag wel en het andere niet?).
- Het uitvoeren van elke afzonderlijke uitzondering is niet per se ingewikkeld, maar de opeenstapeling ervan leidt tot problemen. Hoe meer uitzonderingen er ontstaan, hoe onoverzichtelijker en onbegrijpelijker het systeem wordt voor zowel de burgers als de uitvoering.
- Vanuit de uitvoering is mede daarom aangegeven dat het maken van uitzonderingen voor kleinere bedragen onwenselijk is en voor toeslagen niets toevoegt. Dit kan leiden tot verzoeken die mogelijk niet nodig zijn, omdat de kans dat door een klein bedrag een vermogensgrens van toeslagen wordt overschreden niet groot is. Overigens is het wel mogelijk

dat door een klein bedrag de vermogensgrens wordt overschreden. Dit is echter inherent aan het hanteren van een harde vermogensgrens en niet specifiek het resultaat van het wel of niet toepassen van een uitzondering. Voor Wlz/Wmo 2015 geldt geen harde grens, maar gaat 4% van het vermogen meetellen in de eigen bijdrage, waardoor een lage uitkering over het algemeen minder problematisch is.

- Om te voorkomen dat vermogensgrenzen overschreden worden door (relatief lage) tegemoetkomingen, kunnen uitkerende instanties gewezen worden op de wenselijkheid rekening te houden met de peildatum (1 januari) waarop het voor toeslagen relevante vermogen wordt vastgesteld.
- Het beheersbaar houden van het aantal vermogensuitzonderingen wordt moeilijker door precedentwerking: verzoeken zullen sneller lijken op al bestaande vermogensuitzonderingen als de lijst lang is en ook 'onorthodoxe' uitkeringen bevat.
- Een deel van de uitzonderingen is mede door politieke druk opgenomen. Zonder duidelijk afwegingskader is het lastig uitlegbaar voor de politiek om een vermogen niet uit te zonderen, ook als de uitkering niet goed past binnen de bestaande vermogensuitzonderingen.
- De volgende bestaande vermogensuitzonderingen voldoen niet aan de overwegingen uit dit kader. Deze uitzonderingen blijven bestaan, maar precedentwerking van deze uitzonderingen is niet wenselijk.
 - Voorschot PGB (blijft niet lang in het vermogen en heeft een duidelijke bestemming).
 - Drie vermogensuitzonderingen gelden voor een zeer laag bedrag (vergoedingen Dutchbat/Transgender en intersekse personen/RKK).
 - Herstelactie Wkb (kan ambtshalve worden toegekend, maar erg laag bedrag, puur een te late betaling, geen immateriële schadecomponent).
- Vermogensgrenzen toeslagen 2024

Toeslag	Alleenstaand	Met partner
Zorgtoeslag	€ 140.213	€ 177.301
Kindgebonden budget	€ 140.213	€ 177.301
Huurtoeslag	€ 36.952	€ 73.904
Kinderopvangtoeslag	Geen grens	Geen grens

Vermogensgrens participatiewet 2024

	Alleenstaand	Met partner
Participatiewet	€ 7.575	€ 15.150

Vermogensinkomensbijtelling eigen bijdrage Wlz/Wmo beschermd wonen

	Alleenstaand	Met partner
Wlz/Wmo Beschermd wonen	4% van het vermogen boven toetsbedrag (€36.952) telt mee als inkomen	4% van het vermogen boven toetsbedrag (€73.904) telt mee als inkomen

- Goedgekeurde vermogensuitzonderingen sinds begin werkgroep vermogensuitzonderingen (2021)

Doelgroep uitzondering	Datum MR-besluit	Bedrag	Grootte doelgroep
Transgenders	9-7-21	€ 5.000	2.000

Nabestaanden Srebrenica	9-7-21	€ 10.000-15.000	850
Dutchbat-III	9-7-21	€ 5.000	3.000
Kindregeling hersteloperatie toeslagen	1-7-22	€ 2.000-10.000	90.000
HZK-regeling hersteloperatie toeslagen	1-7-22	€ x	22.500
Ex-partnerregeling hersteloperatie toeslagen	1-7-22	€ 10.000	11.000
Tegemoetkoming Stoffengerelateerde beroepsziekten (TSB)	1-7-22	€ 22.000	2.500 per jaar
Surinaamse ouderen	17-5-23	€ 5.000	26.000
Schietpartij Alphen	26-05-23	Gemiddeld € 40.000	110
Nabestaanden MH17	26-05-23	Gemiddeld € 50.000	306
Zorgmedewerkers Long Covid	26-05-23	€ 15.000	425
Openstelling uitzondering TAS voor nabestaanden	29-9-23	€ 24.000	x
Selectie aan de Poort	29-9-23	Gemiddeld € 2.200	3.000